

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-540/19 – 1

Sprawa C-540/19

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

16 lipca 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Bundesgerichtshof (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

5 czerwca 2019 r.

Strona pozwana i strona wnosząca zażalenie nadzwyczajne:

WV

Strona powodowa i druga strona postępowania w sprawie zażalenia nadzwyczajnego:

Landkreis Harburg

BUNDESGERICHTSHOF

POSTANOWIENIE

[...]

w sprawie rodzinnej

WV, [...] (Austria),

strona pozwana i strona wnosząca zażalenie nadzwyczajne,

[...]

przeciwko

Landkreis Harburg, [...] Winsen (Luhe),

stronie powodowej i drugiej stronie postępowania w sprawie zażalenia nadzwyczajnego,

[...]

[Or. 2] Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) XII izba cywilna [...]

postanowił, co następuje:

- I. Postępowanie zostaje zawieszono.
- II. Do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej kieruje się, w celu dokonania wykładni art. 3 lit. b) rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 4/2009”), następujące pytanie prejudycjalne:

Czy instytucja publiczna, która wypłaciła wierzycielowi alimentacyjnemu świadczenia z zakresu pomocy społecznej zgodnie z przepisami prawa publicznego, może powołać się na jurysdykcję sądu zwykłego miejsca pobytu wierzyciela alimentacyjnego w myśl art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009, w sytuacji gdy dochodzi od dłużnika alimentacyjnego w ramach regresu należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych na podstawie cywilnoprawnego roszczenia wierzyciela alimentacyjnego, które przeszło na nią w drodze cesji ustawowej ze względu na przyznanie świadczeń z zakresu pomocy społecznej? **[Or. 3]**

Uzasadnienie:

- 1 I. Stan faktyczny
- 2 Strona powodowa jako instytucja właściwa miejscowo w zakresie pomocy społecznej jest instytucją publiczną. Na podstawie sędowanego prawa domaga się ona od strony pozwanej należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych wobec rodzica za okres od kwietnia 2017 r.
- 3 Matka strony pozwanej, urodzona w 1948 r. (zwana dalej „świadczeniobiorcą”) od 2009 r. mieszka w domu opieki w Kolonii. Otrzymuje od strony powodowej na bieżąco świadczenia z zakresu pomocy społecznej zgodnie z księgą XII Sozialgesetzbuch (kodeksu socjalnego, Niemcy; zwanego dalej „SGB”), ponieważ jej własne dochody (emerytura z ubezpieczenia społecznego, pielęgnacyjny dodatek mieszkaniowy, świadczenia z ustawowego ubezpieczenia pielęgnacyjnego) i majątek nie wystarczają na pełne pokrycie kosztów pobytu w domu opieki. Strona pozwana mieszka w Wiedniu (w Austrii).

- 4 W niniejszym postępowaniu strona powodowa domaga się od strony pozwanej zapłaty zaległych należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w wysokości 8 510 EUR za okres od kwietnia 2017 r. do kwietnia 2018 r. oraz uiszczenia bieżących należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w wysokości 853 EUR miesięcznie od maja 2018 r. Strona powodowa podnosi, że roszczenie o zapłatę należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych wobec rodzica, przysługujące świadczeniobiorcy względem strony pozwanej, zostało na nią scedowane na mocy § 94 ust. 1 księgi XII SGB, ponieważ przez cały omawiany okres alimentacyjny udzielała świadczeniobiorcy świadczenia z zakresu pomocy społecznej, które są wyraźnie wyższe od dochodzonej kwoty należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych. Strona pozwana powołuje się na brak międzynarodowej jurysdykcji sądów niemieckich. **[Or. 4]**
- 5 Amtsgericht (sąd rejonowy, Niemcy) uznał, że sądy niemieckie nie mają międzynarodowej jurysdykcji, i odrzucił wniosek jako niedopuszczalny. Wyjaśnił, że w szczególności nie ma jurysdykcji w rozumieniu art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009, ponieważ wierzycielem w rozumieniu tego przepisu jest jedynie sam wierzyciel alimentacyjny, nie zaś instytucja publiczna, która w ramach regresu dochodzi scedowanych na nią z mocy ustawy roszczeń z tytułu zobowiązań alimentacyjnych. Wskutek złożenia środka odwoławczego strony powodowej Oberlandesgericht (wyższy sąd krajowy, Niemcy) uchylił zaskarżone orzeczenie i skierował sprawę do ponownego rozpoznania do Amtsgericht (sądu rejonowego). Zdaniem Oberlandesgericht (wyższego sądu krajowego) sądy niemieckie mają międzynarodową jurysdykcję, ponieważ przysługujące świadczeniobiorcy będącemu wierzycielem alimentacyjnym w myśl art. 3 lit. a) i b) rozporządzenia nr 4/2009 prawo wyboru, zgodnie z którym może dochodzić od syna należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych zarówno przed sądem właściwym dla swojego miejsca zamieszkania w Niemczech, jak i przed sądem właściwym dla miejsca zamieszkania strony pozwanej w Austrii, może zostać wykonane również przez stronę powodową jako cesjonariusza wierzytelności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych.
- 6 Strona pozwana, w celu utrzymania w mocy orzeczenia Amtsgericht (sądu rejonowego), złożyła na to orzeczenie zażalenie nadzwyczajne, które zostało dopuszczone.
- 7 II. W przedmiocie podniesionego roszczenia
- 8 Zgodnie z § 1601 BGB (kodeksu cywilnego, Niemcy; zwanego dalej „BGB”) krewni w linii prostej zobowiązani są do wzajemnych świadczeń alimentacyjnych. Zakres należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych określa się na podstawie § 1610 BGB przy uwzględnieniu sytuacji życiowej osoby potrzebującej. W świetle utrwalonego orzecznictwa Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) sytuacja życiowa rodzica mieszkającego w domu opieki wynika z jego pobytu w tej placówce. **[Or. 5]** Potrzeby alimentacyjne w rozumieniu § 1610 BGB pokrywają się zatem co do zasady z kosztami pobytu w domu opieki powiększonymi o małą kwotę w gotówce, przeznaczoną na sfinansowanie

potrzeb, których nie obejmują świadczenia placówki [...]. Jeżeli wymagający opieki rodzic nie jest w stanie w całości pokryć kosztów swojej stacjonarnej opieki z własnych dochodów i majątku, przysługuje mu uzupełniające prawo do pomocy społecznej w postaci pomocy w zakresie opieki zgodnie z rozdziałem VII księgi XII SGB (§§ 61 i nast. księgi XII SGB). W przedmiocie możliwej wówczas cesji cywilnoprawnych roszczeń z tytułu zobowiązań alimentacyjnych przysługujących wobec dzieci § 94 ust. 1 zdanie pierwsze księgi XII SGB stanowi, co następuje:

„Jeżeli osobie uprawnionej do świadczeń w okresie, za który wypłaca się świadczenia, w świetle prawa cywilnego przysługuje roszczenie z tytułu zobowiązań alimentacyjnych, to przechodzi ono, do wysokości wypłaconych świadczeń, na instytucję właściwą w zakresie pomocy społecznej wraz z ustanowionym w przepisach dotyczących zobowiązań alimentacyjnych prawem do informacji”.

- 9 W kwestii dochodzenia roszczeń § 94 ust. 5 zdanie trzecie księgi XII SGB stanowi:

„O roszczeniach, o których mowa w ust. 1–4, rozstrzyga się na drodze cywilnoprawnej”.

- 10 III. W przedmiocie odesłania prejudycjalnego do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

- 11 Kwestia tego, czy strona powodowa może powołać się na art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009, jest istotna dla rozstrzygnięcia sporu. Ponieważ najwyraźniej nie występują inne podstawy [Or. 6] międzynarodowej jurysdykcji sądów niemieckich, zażalenie nadzwyczajne byłoby zasadne, jeżeli art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 nie działałoby na korzyść strony powodowej. W przeciwnym wypadku zażalenie nadzwyczajne strony pozwanej należałoby oddalić.

- 12 1. Rozporządzenie nr 4/2009 ma zastosowanie do niniejszego postępowania.

- 13 a) Spełnienie przesłanki sprawy cywilnej

- 14 aa) Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (zwanego dalej „rozporządzeniem Bruksela I”) postępowanie w sprawie dochodzenia roszczenia regresowego w przedmiocie scedowanych wierzytelności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych mogło być objęte zakresem przedmiotowym tego rozporządzenia tylko wtedy, kiedy postępowanie to należało uznać za sprawę cywilną (art. 1 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I). Porównywalne ograniczenie nie wynika, co prawda, bezpośrednio z treści poszczególnych przepisów rozporządzenia nr 4/2009. O ograniczeniu zakresu przedmiotowego rozporządzenia nr 4/2009 do spraw cywilnych świadczą jednak normy kompetencyjne wskazane w preambule rozporządzenia [art. 61

- lit. c) i art. 65 lit. b Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, obecnie art. 81 ust. 1 i art. 81 ust. 2 lit. c) TFUE], które pozwalają unijnemu prawodawcy przyjmować środki w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych.
- 15 bb) Pod rządami rozporządzenia Bruksela I – w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – w przypadku regresu należało założyć spełnienie przesłanki sprawy cywilnej zawsze wtedy, kiedy przepisy ogólne regulujące zobowiązania alimentacyjne były podstawą regresu alimentacyjnego [Or. 7] i określały zasady jego dochodzenia. Przesłanka sprawy cywilnej nie była natomiast spełniona w sytuacji, kiedy regresu alimentacyjnego nie cechowała równość stron postępowania, lecz opierał się on na przepisach, na mocy których ustawodawca przyznał instytucji publicznej własne, szczególnie uprawnienie (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 stycznia 2004 r. – sprawa C-433/01 – Zb.Orz. 2004 I-981, pkt 20 – Blijdenstein oraz z dnia 14 listopada 2002 r. – sprawa C-271/00 – Zb.Orz. 2002 I-10489, pkt 37 – Baten).
- 16 cc) W niemieckojęzycznej doktrynie kwestią sporną jest to, czy takie rozgraniczenie można przenieść również na grunt rozporządzenia nr 4/2009 [...], czy też zakres przedmiotowy tego rozporządzenia co do zasady obejmuje wszystkie przypadki, w których instytucja publiczna domaga się od dłużnika alimentacyjnego zwrotu świadczenia, jakiego zamiast niego dokonała na rzecz wierzyciela alimentacyjnego, niezależnie od podstawy prawnej regresu i ukształtowania uprawnień instytucji publicznej w zakresie podejmowanych czynności [...]. Ta kwestia sporna w okolicznościach występujących w niniejszej sprawie nie wymaga bliższego rozważenia, ponieważ rozgraniczenie w świetle wcześniejszego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej również prowadzi do wniosku, że powództwo regresowe wytoczone stronie pozwanej przez stronę powodową jest sprawą cywilną:
- 17 Roszczenie opiera się na cywilnoprawnym zobowiązaniu alimentacyjnym strony pozwanej wobec matki pobierającej świadczenia z zakresu pomocy społecznej. Trybunał [Or. 8] Sprawiedliwości Unii Europejskiej co do zasady zakłada spełnienie przesłanki sprawy cywilnej ze względu na podstawę cywilnoprawną również wtedy, kiedy wierzytelność alimentacyjna mająca swoje źródło w prawie cywilnym w drodze cesji ustawowej – jak w tym przypadku zgodnie z § 94 ust. 1 zdanie pierwsze księgi XII SGB – przeszła na instytucję publiczną [por. w kwestii § 7 Unterhaltsvorschussgesetz (ustawy o przyznawaniu zaliczek z tytułu świadczeń alimentacyjnych, Niemcy): wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 stycznia 2004 r., C-433/01, Blijdenstein, Zb.Orz. 2004 I-981, pkt 20 i nast.]. Scedowana wierzytelność alimentacyjna podlega dochodzeniu przez stronę powodową na drodze cywilnoprawnej zgodnie z § 94 ust. 5 zdanie trzecie księgi XII SGB. Stronie powodowej jako instytucji publicznej nie przysługują w odniesieniu do sposobu dochodzenia scedowanej na nią wierzytelności alimentacyjnej szczególne uprawnienia, jakie występowały w szczególności w stanie faktycznym, który podlegał ocenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie Baten (por. wyrok Trybunału

Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 listopada 2002 r., Baten, C-271/00 – Zb.Orz. 2002 I-10489, pkt 35 i nast.).

- 18 W tym kontekście należy jednak zwrócić uwagę, że również w świetle prawa niemieckiego mogą zaistnieć sytuacje, w których instytucja publiczna może dochodzić roszczenia regresowego wobec dłużnika alimentacyjnego, mimo że jego zobowiązanie alimentacyjne zostało uprzednio wyłączone w drodze porozumienia z wierzycielem alimentacyjnym. Zgodnie z § 1614 ust. 1 BGB w przypadku zobowiązań alimentacyjnych wobec krewnych i małżonków żyjących w separacji (por. § 1360a ust. 3, § 1361 ust. 4 zdanie czwarte BGB) porozumienia w sprawie zrzeczenia się przyszłych świadczeń alimentacyjnych są co do zasady zakazane, co ma chronić zarówno wierzyciela alimentacyjnego, jak i instytucje wypłacające świadczenia publiczne [...]. Również w sytuacji, w której nie występuje zakaz ustawowy, porozumienia dotyczące zobowiązań alimentacyjnych, które obiektywnie wywierają skutki niekorzystne dla instytucji publicznych lub nawet mają na celu ich szkodę, mogą w określonych przypadkach [Or. 9] okazać się sprzeczne z dobrymi obyczajami i tym samym nieważne w świetle cywilnoprawnej klauzuli generalnej zawartej w § 138 BGB [...]. W związku z powyższym ochronę instytucji publicznych przed niekorzystnym porozumieniem stron stosunku alimentacyjnego gwarantuje się w świetle prawa niemieckiego w różnych formach poprzez ogólne prawo cywilne, nie zaś szczególne uprawnienia w zakresie czynności podejmowanych przez instytucje publiczne.
- 19 b) Roszczenie regresowe jako zobowiązanie alimentacyjne
- 20 Zakres przedmiotowy rozporządzenia nr 4/2009 ogranicza się do zobowiązań alimentacyjnych wynikających ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa (art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009). Motyw 11 stanowi, że do celów rozporządzenia pojęcie „zobowiązania alimentacyjnego” powinno być interpretowane w sposób autonomiczny. W świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącego Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z dnia 27 września 1968 r. (zwanej dalej „konwencją brukselską”) istnienie zobowiązania alimentacyjnego zakłada się w każdym razie w sytuacji, kiedy sporne świadczenie ma zaspokoić potrzeby życiowe wierzyciela lub też kiedy przy ustalaniu świadczenia uwzględnia się potrzeby i środki wierzyciela oraz dłużnika (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 27 lutego 1997 r., sprawa C-220/95, van den Boogaard, Zb.Orz. 1997, I-1147, pkt 22 oraz z dnia 6 marca 1980 r., sprawa 120/79, de Cavel II, Zb.Orz. 1980, 731, pkt 5). W związku z powyższym roszczenie świadczeniobiorcy wobec strony pozwanej bez wątpienia stanowi zobowiązanie alimentacyjne w rozumieniu rozporządzenia nr 4/2009, ponieważ świadczenie to określono w odniesieniu do potrzeb życiowych świadczeniobiorcy – wynikających z kosztów pobytu w placówce [Or. 10] i opieki – a ponadto przy ustaleniu wysokości świadczenia bierze się pod uwagę zakres potrzeb świadczeniobiorcy i możliwości strony pozwanej. Jeżeli wierzytelność, która sama w sobie spełnia przesłanki

zobowiązania alimentacyjnego w rozumieniu rozporządzenia nr 4/2009, w drodze cesji ustawowej przechodzi na osobę trzecią, nie traci przez to swojego alimentacyjnego charakteru [...].

- 21 2. W przypadkach, w których rozporządzenie nr 4/2009 ma zastosowanie do regresu alimentacyjnego, nie ma wątpliwości, że instytucja publiczna może dochodzić swojego roszczenia regresowego zgodnie z art. 3 lit. a) rozporządzenia nr 4/2009 w zwykłym miejscu pobytu dłużnika alimentacyjnego. Dotychczas nie wyjaśniono jednak, czy art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 przewiduje w odniesieniu do przysługującego instytucjom publicznym regresu alimentacyjnego jeszcze jedną jurysdykcję w zwykłym miejscu pobytu pierwotnego wierzyciela alimentacyjnego.
- 22 a) Ten pogląd w państwach niemieckojęzycznych część doktryny odrzuca. W odniesieniu do systematyki rozporządzenia Bruksela I Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił w wyroku Blijdenstein, że instytucja publiczna, która wnosi powództwo regresowe przeciwko dłużnikowi alimentacyjnemu, nie jest w porównaniu z nim na słabszej pozycji, w związku z czym nie jest już uzasadnione pozbawianie dłużnika alimentacyjnego ochrony w postaci jurysdykcji sądu właściwego dla jego zwykłego miejsca pobytu. Orzecznictwo to należy przenieść na grunt rozporządzenia nr 4/2009, co wynika również z jego motywu 14 i art. 64 ust. 1, ponieważ rozszerzają one pojęcie „wierzyciela” (art. 2 ust. 1 pkt 10 rozporządzenia nr 4/2009) o instytucje publiczne jedynie w odniesieniu do uznawania, stwierdzania wykonalności i wykonywania orzeczeń [Or. 11], nie zaś przepisów dotyczących właściwości [...].
- 23 Odmienny pogląd, do którego przyłączył się również Oberlandesgericht (wyższy sąd krajowy) w zaskarżonym wyroku, zwraca uwagę przede wszystkim na to, że jurysdykcja sądu właściwego dla zwykłego miejsca pobytu wierzyciela alimentacyjnego w świetle rozporządzenia nr 4/2009 nie jest już odstępstwem dostosowanym do potrzeb ekonomicznie słabszej strony postępowania, a zasadnicza koncepcja art. 3 rozporządzenia nr 4/2009 opiera się na równorzędnych jurysdykcjach o charakterze ogólnym. Stosowanie art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 do regresu alimentacyjnego przysługującego instytucjom publicznym sprzyja efektywnemu dochodzeniu scedowanego roszczenia alimentacyjnego i pozwala uniknąć merytorycznie nieuzasadnionego uprzywilejowania dłużnika alimentacyjnego mieszkającego za granicą [...]. [Or. 12]
- 24 b) Sąd odsyłający skłania się do przyjęcia drugiego ze wskazanych poglądów.
- 25 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykładni art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 należy dokonywać w sposób autonomiczny w świetle jego celów, brzmienia oraz systemu, w którego ramach jest on stosowany (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 grudnia 2014 r. – sprawy połączone C-400/13 i C-408/13 – [...] pkt 25 – Sanders i Huber). W związku z powyższym sąd odsyłający zważył, co następuje:

- 26 aa) Należy najpierw zwrócić uwagę, że rozporządzenie milczy na temat tego, czy instytucja publiczna jako strona powodowa w ramach regresu alimentacyjnego może się powołać na jurysdykcję sądu właściwego dla zwykłego miejsca pobytu wierzyciela alimentacyjnego na podstawie art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009.
- 27 Zgodnie z definicją legalną zawartą w art. 2 ust. 1 pkt 10 rozporządzenia nr 4/2009 jedynie osoba fizyczna może zostać uznana za wierzyciela alimentacyjnego, nie zaś instytucja publiczna dochodząca roszczenia regresowego. W myśl art. 64 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 instytucje publiczne zrównuje się z wierzycielami alimentacyjnymi do celów uznawania, stwierdzania wykonalności i wykonywania orzeczeń. Bez przepisu szczególnego zawartego w art. 64 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 – jak wyjaśniono w motywie 14 – instytucjom publicznym nie przysługiwałoby przyznane im w ten sposób uprawnienie do występowania z wnioskami o uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczeń. Rozporządzenie nie zawiera, co prawda, przepisu dotyczącego postępowania rozpoznawczego, który odpowiadałby art. 64 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009. W odniesieniu do systemu jurysdykcji ustanowionego w rozporządzeniu wynika z tego jednak w pierwszej kolejności tylko tyle, że instytucji publicznej nie można uznać za „wierzyciela” w rozumieniu art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009, a tym samym nie jest ona również uprawniona [Or. 13] do tego, aby korzystać z jurysdykcji sądu właściwego dla jej zwykłego miejsca pobytu, a więc na przykład siedziby instytucji. Zaganienie, czy instytucja publiczna może powołać się na jurysdykcję sądu właściwego dla zwykłego miejsca pobytu pierwotnego wierzyciela alimentacyjnego, stanowi odrębną kwestię.
- 28 bb) Sad odsyłający dostrzega, że w zakresie, w jakim uregulowania rozporządzenia nr 4/2009 obejmujące przepisy jurysdykcyjne zastąpiły przepisy jurysdykcyjne Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych oraz rozporządzenia Bruksela I, wcześniejsze orzecznictwo Trybunału dotyczące jurysdykcji w zakresie zobowiązań alimentacyjnych jest nadal istotne również dla celów analizy odpowiednich przepisów rozporządzenia nr 4/2009 (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, z dnia 18 grudnia 2014 r., Sanders i Huber, sprawy połączone C-400/13 i C-408/13, [...] pkt 23).
- 29 W przedmiocie art. 5 ust. 2 konwencji brukselskiej Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że instytucja publiczna, wnosząc powództwo regresowe, nie może powołać się na jurysdykcję sądu właściwego dla miejsca zamieszkania lub zwykłego miejsca pobytu wierzyciela alimentacyjnego. Orzeczenie to Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uzasadnił w ten sposób, że w świetle wykładni systemowej konwencji brukselskiej jurysdykcja sądów właściwych dla miejsca zamieszkania [Or. 14] strony pozwanej (art. 2 konwencji brukselskiej) stanowi zasadę ogólną, podczas gdy jurysdykcyjne przepisy szczególne przewidujące odstępstwo od tej zasady ogólnej – w szczególności art. 5 ust. 2 konwencji brukselskiej – nie mogą podlegać wykładni rozszerzającej, zwłaszcza że konwencja co do zasady odrzuca jurysdykcję sądów właściwych dla miejsca

zamieszkania strony powodowej (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej: z dnia 15 stycznia 2004 r., Blijdenstein, C-433/01, Zb.Orz. 2004 I-981, pkt 25; a także z dnia 27 września 1988 r., Kalfelis, 189/87, Zb.Orz. 1988, 5565, pkt 19). Odstępstwo przewidziane w art. 5 ust. 2 konwencji brukselskiej ma na celu zaoferowanie stronie powodowej dochodzącej roszczeń alimentacyjnych, którą w takim postępowaniu uznaje się za słabszą, alternatywnej podstawy jurysdykcji. Ten cel szczególnie ma pierwszeństwo przed celem realizowanym w drodze zasady ustanowionej w art. 2 konwencji brukselskiej, który ze swojej strony polega na ochronie strony pozwanej, przeciwko której wytacza się powództwo i którą z tego powodu co do zasady należy uznać za słabszą (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej: z dnia 15 stycznia 2004 r., Blijdenstein, C-433/01, Zb.Orz. 2004 I-981, pkt 29; a także z dnia 20 marca 1997 r., Farrell, C-295/95, Zb.Orz. 1997, I-1683, pkt 19). Instytucja publiczna, która wytacza powództwo regresowe przeciwko dłużnikowi alimentacyjnemu, nie znajduje się jednak w porównaniu z nim na słabszej pozycji. Poza tym wierzyciel alimentacyjny, którego potrzeby zostały zaspokojone dzięki świadczeniom wypłaconym przez tę instytucję publiczną, nie znajduje się już w trudnej sytuacji finansowej. Ponadto sądy właściwe dla miejsca zamieszkania strony pozwanej mogą najlepiej ocenić jego sytuację finansową (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 stycznia 2004 r., Blijdenstein, C-433/01, Zb.Orz. 2004 I-981, pkt 30 i nast.).

- 30 cc) Z drugiej strony już rzecznik generalny w swojej opinii w sprawie Sanders i Huber podkreślił, że zasad wynikających z orzecznictwa dotyczącego konwencji brukselskiej i rozporządzenia Bruksela I nie można automatycznie przekładać na grunt wykładni norm jurysdykcyjnych ustanowionych w rozporządzeniu nr 4/2009 (por. opinię rzecznika generalnego N. Jääskinena z dnia 4 września 2014 r. w sprawach połączonych C-400/13 i C-408/13, [Or. 15] Sanders i Huber, [...] pkt 37 i nast.). W szczególności względy systematyczne i teleologiczne, które skłoniły kiedyś Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej do tego, by zanegować stosowanie art. 5 ust. 2 konwencji brukselskiej do powództw regresowych wnoszonych przez instytucje publiczne, nie okażą się już zdaniem sądu odsyłającego przydatne w wykładni art. 3 lit. b rozporządzenia nr 4/2009 w odniesieniu do tej kwestii.
- 31 (1) Z podstaw jurysdykcji wskazanych w art. 3 rozporządzenia nr 4/2009 nie wynika już relacja zasada–odstępstwo między poszczególnymi jurysdykcjami. Inaczej niż w systemie ustanowionym w rozporządzeniu Bruksela I jurysdykcja sądu właściwego dla zwykłego miejsca pobytu wierzyciela alimentacyjnego nie jest już jurysdykcją szczególną, lecz alternatywną jurysdykcją ogólną.
- 32 (2) To prawda, że jurysdykcja sądów właściwych dla zwykłego miejsca pobytu wierzyciela alimentacyjnego również pod rządami rozporządzenia nr 4/2009 nadal ma uwzględniać szczególną ochronę wierzyciela jako zwykle słabszej strony postępowania alimentacyjnego (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 grudnia 2014 r., Sanders i Huber, sprawy połączone C-400/13 i C-408/13, [...] pkt 28). Ten cel regulacyjny nie wyczerpuje jednak

normy jurysdykcyjnej zawartej w art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009. Z jednej strony jurysdykcja sądu właściwego dla zwykłego miejsca pobytu wierzyciela alimentacyjnego jest co do zasady odpowiednia, by zapewnić zgodność między jurysdykcją a właściwym prawem materialnym. Z drugiej strony sądy właściwe dla miejsca pobytu wierzyciela alimentacyjnego ze względu na bliski związek z postępowaniem mogą najlepiej ustalić potrzeby życiowe wierzyciela alimentacyjnego oraz jego niedostatek (por. sprawozdanie P. Jenarda dotyczące konwencji brukselskiej, Dz.U. WE nr C 59 z dnia 5 marca 1979 r., s. 1, 25; w odwołaniu do tego sprawozdania również wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 grudnia 2014 r., Sanders i Huber, sprawy połączone C-400/13 i C-408/13, [...] [Or. 16] [...] pkt 34 oraz z dnia 20 marca 1997 r., Farrell, sprawa C-295/95, Zb.Orz. 1997, I-1683, pkt 24 i nast.). Jeżeli prawodawca w tych kolejnych celach regulacji widziałby jedynie nieistotne cele poboczne, które wzmacniają tylko właściwy cel główny polegający na ochronie potencjalnie słabszej strony procesu, konsekwentnie powinien był przewidzieć jurysdykcję sądów właściwych dla zwykłego miejsca pobytu wierzyciela alimentacyjnego wyłącznie w przypadku powództwa wierzyciela alimentacyjnego. Zgodnie z jednoznacznym brzmieniem normy jurysdykcja ta istnieje jednak niezależnie od tego, czy wierzyciel alimentacyjny sam wnosi powództwo, czy też zostaje pozwany przez dłużnika alimentacyjnego, na przykład w ramach powództwa o ustalenie braku zobowiązania alimentacyjnego (negatoryjnego).

- 33 dd) Sąd odsyłający dostrzega podstawę dla preferowanego przez siebie poglądu prawnego również w komparatystycznym spojrzeniu na Konwencję haską z dnia 23 listopada 2007 r. o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny (zwaną dalej „konwencją haską z 2007 r.”).
- 34 (1) Artykuł 36 ust. 1 konwencji haskiej z 2007 r. stanowi, że instytucje publiczne występujące jako wnioskodawcy w ramach pomocy prawnej uznaje się za wierzyciela jedynie w odniesieniu do wniosków o uznanie i wykonanie orzeczeń [art. 10 ust. 1 lit. a) i b) konwencji haskiej z 2007 r.], nie zaś w odniesieniu do wniosków o ich wydanie [art. 10 ust. 1 lit. c) konwencji haskiej z 2007 r.]. Skutkuje to tym, że instytucje publiczne w ramach postępowania rozpoznawczego w zwykłym miejscu pobytu dłużnika alimentacyjnego co do zasady nie mogą korzystać z pomocy organów centralnych innego umawiającego się państwa. Podczas dyskusji o brzmieniu konwencji haskiej z 2007 r. ograniczenie to wydawało się uzasadnione, ponieważ instytucje publiczne zwykle będą składać wnioski o wydanie orzeczeń we własnym kraju, po czym będzie następować ich uznanie i wykonanie w [Or. 17] innym umawiającym się państwie (por. Borräs/Degeling, Explanatory Report on the Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, pkt 591, opublikowane na stronie www.hcch.net). Zdaniem sądu odsyłającego wynika z tego wniosek, że podczas dyskusji o konwencji haskiej z 2007 r. jako coś oczywistego założono upoważnienie instytucji publicznych do uzyskiwania tytułu egzekucyjnego zasądzającego alimenty na podstawie scedowanego prawa przed sądem właściwym dla potrzebującego pomocy wierzyciela alimentacyjnego. Unia Europejska uczestniczyła w pracach nad konwencją haską z 2007 r. Już z tego

względu wydaje się więc przekonujące, że europejski prawodawca, który w art. 64 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 stworzył przepis, którego treść co do zasady odpowiada art. 36 ust. 1 konwencji haskiej z 2007 r., mógłby kierować się porównywalnymi założeniami.

- 35 (2) W myśl art. 20 ust. 1 lit. c) konwencji haskiej z 2007 r. orzeczenie wydane w państwie pochodzenia jest uznawane i wykonywane w innym umawiającym się państwie, jeżeli wierzyciel miał miejsce zwykłego pobytu w państwie pochodzenia w momencie wszczęcia postępowania. Jeżeli umawiające się państwo, w którym dłużnik ma miejsce zwykłego pobytu, zgłasza w tym zakresie zastrzeżenie (art. 20 ust. 2 konwencji haskiej z 2007 r.), zgodnie z art. 20 ust. 4 konwencji haskiej z 2007 r. państwo to musi podjąć wszelkie odpowiednie działania w celu wydania orzeczenia na korzyść wierzyciela. W tej sytuacji w świetle art. 36 ust. 1 w związku z art. 20 ust. 4 konwencji haskiej z 2007 r. w drodze wyjątku za wierzycieli w odniesieniu do wniosku o wydanie orzeczenia w sprawie świadczeń alimentacyjnych uznaje się również instytucje publiczne, w związku z czym również one mogą zażądać pomocy ze strony organów państwa, które zgłosiło zastrzeżenie (por. Borrás/Degeling, Explanatory Report on the Convention on the International [Or. 18] Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, pkt 590, opublikowane na stronie www.hcch.net). Wynika z tego tym samym logiczny wniosek, że umawiające się państwa strony konwencji haskiej z 2007 r. – jeżeli nie zgłosiły zastrzeżenia zgodnie z art. 20 ust. 2 konwencji haskiej z 2007 r. – są zobowiązane uznawać orzeczenia w sprawie świadczeń alimentacyjnych z pozostałych umawiających się państw, które instytucje publiczne uzyskały w miejscu zwykłego pobytu pierwotnego wierzyciela alimentacyjnego.
- 36 Decyzja Rady z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie zatwierdzenia w imieniu Unii Europejskiej Konwencji haskiej z dnia 23 listopada 2007 r. o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny (Dz.U. UE nr L 192 z dnia 22 lipca 2011 r., s. 39 i nast.) nie zawiera zgłoszenia zastrzeżenia w rozumieniu art. 20 ust. 2 konwencji haskiej z 2007 r. w odniesieniu do instytucji publicznych, w związku z czym obowiązek uznawania orzeczeń spoczywający na państwach członkowskich Unii Europejskiej dotyczy również orzeczeń z pozostałych umawiających się państw stron konwencji haskiej z 2007 r. objętych jej art. 20 lit. c), które wydano w ramach postępowania rozpoznawczego w miejscu zwykłego pobytu wierzyciela alimentacyjnego na rzecz instytucji publicznych. Również z tego względu odmawianie instytucjom publicznym jurysdykcji sądu właściwego dla miejsca zwykłego pobytu wierzyciela alimentacyjnego w ramach Unii Europejskiej wydaje się niezrozumiałe. [Or. 19]
- 37 3. Uwzględniając ogląd całej sytuacji, należy uznać, że właściwa wykładnia art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 nie wynika jednak jednoznacznie z dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. W kwestii interpretacji odnośnego przepisu pozostają uzasadnione wątpliwości.

[...]